

Huishoudensprognose 2006–2050: veronderstellingen over burgerlijke staat en huishoudenspositie

Coen van Duin

De huishoudensprognose beschrijft de ontwikkeling van de huishoudenssamenstelling van de bevolking van Nederland voor de jaren tot 2050. Basis van de prognose zijn veronderstellingen over de toekomstige ontwikkelingen van (her)trouw- en scheidingskansen en over de kansen voor mensen om, gegeven hun geslacht en burgerlijke staat, op een bepaalde leeftijd een bepaalde huishoudenspositie te hebben. Verwacht wordt dat in de toekomst nog 60 procent van de mannen en 65 procent van de vrouwen ooit zal trouwen. Omdat de huwelijkskansen in het recente verleden hoger waren neemt het aandeel ongehuwden in de middelbare en hoge leeftijden de komende jaren toe. Omdat het relatie-ontbindingsrisico bij ongehuwde stellen hoger ligt dan bij gehuwde, stijgt hierdoor het aandeel alleenstaanden. Door de stijgende levensverwachting schuift de leeftijd bij verweduwing omhoog, waardoor ouderen langer samenwonend blijven. Ouderen blijven langer dan in het verleden zelfstandig wonen. Hierdoor daalt het aandeel instellingsbewoners en stijgt het aandeel alleenstaanden op de hoogste leeftijden.

1. Inleiding

Onlangs heeft het CBS een nieuwe huishoudensprognose uitgebracht. Deze prognose beschrijft de meest waarschijnlijk geachte ontwikkeling van het aantal huishoudens, en van de samenstelling van deze huishoudens, over de periode tot 2050. Daarnaast beschrijft het de verwachte samenstelling van de bevolking naar huishoudenspositie en burgerlijke staat. De huishoudensprognose wordt om het jaar uitgebracht. De nieuwe prognose is een bijstelling van de huishoudensprognose 2005–2050 (De Jong en Nicolaas, 2005; Harmsen en Nicolaas, 2005). De bijstelling is gebaseerd op recente ontwikkelingen in de huishoudenssamenstelling van Nederland en de aangepaste verwachtingen voor de ontwikkeling van de bevolking naar geslacht, leeftijd en herkomst volgens de nieuwe bevolkingsprognose (Garssen en Van Duin, 2006).

In paragraaf 2 wordt kort het prognosemodel beschreven. Vervolgens wordt ingegaan op de veronderstellingen die leiden tot de nieuwe prognose. In paragraaf 3 worden de veronderstellingen over de ontwikkelingen in de (her)trouwkansen en de scheidingsrisico's toegelicht. In paragraaf 4 worden de verwachte veranderingen in het aandeel van de bevolking naar burgerlijke staat en leeftijd besproken. Deze veranderingen volgen uit de veronderstellingen die zijn geformuleerd in paragraaf 3. Paragraaf 5 gaat in op de veronderstelde ontwikkeling van het leeftijds patroon voor de verschillende huishoudensposities. In een andere artikel in deze aflevering van Bevolkingstrends worden de belangrijkste uitkomsten van de huishoudensprognose beschreven (Van Agtmaal-Wobma en Van Duin, 2007).

2. Het prognosemodel

Het samenstellen van de huishoudensprognose van het CBS gebeurt in een aantal stappen (De Jong en De Beer, 2001). Het vertrekpunt vormen de uitkomsten van de meest recente bevolkingsprognose. Deze betreffen de bevolking naar leeftijd en geslacht voor de prognoseperiode en het jaarlijkse aantal geboorten naar geslacht en het aantal overledenen, immigranten en emigranten naar geslacht en leeftijd.

Als eerste stap wordt de prognose van de bevolking naar burgerlijke staat opgesteld. Met behulp van een dynamisch macromodel wordt op grond van veronderstellingen over ontwikkelingen in de (her)trouwkansen, echtscheidingsrisico's, sterfterisico's, verweduwingsrisico's en saldi buitenlandse migratie de samenstelling van de bevolking naar burgerlijke staat voorspeld. De bevolking naar leeftijd en geslacht uit de burgerlijke staat prognose is consistent met die uit de bevolkingsprognose. Ook de veronderstellingen voor de sterfte en de buitenlandse migratie zijn gelijk aan die uit de bevolkingsprognose.

In een volgende stap wordt de prognosebevolking naar leeftijd, geslacht en burgerlijke staat verdeeld over de huishoudensposities. Dit gebeurt aan de hand van veronderstellingen over de ontwikkeling van de aandelen van deze huishoudensposities onder de bevolking naar leeftijd, geslacht en burgerlijke staat. Dit onderdeel is een statische prognose: het model is niet gebaseerd op overgangskansen tussen de verschillende huishoudensposities. Aannames over deze overgangskansen spelen wel een rol bij het formuleren van de veronderstellingen over de ontwikkeling van de aandelen. In een laatste stap wordt de grootte van huishoudens (het aantal personen in een huishouden) voorspeld met behulp van een macrosimulatiemodel. Dit model legt de relatie tussen veronderstellingen over vruchtbaarheid waarop de bevolkingsprognose is gebaseerd en de samenstelling van de bevolking naar huishoudenspositie (De Jong, 1993).

3. Veronderstellingen voor trouwkansen en scheidingsrisico's

3.1 Eerste huwelijken

Het aantal mensen dat voor het eerst trouwt (inclusief eerste partnerschappen¹⁾) is sinds 1970 aanzienlijk gedaald

---

¹⁾ Partnerschapsregistraties van ongehuwden. Omzettingen van huwelijken naar partnerschappen (ten behoeve van een flitsscheiding) of partnerschapsregistraties van gescheidenen of verweduwen zijn dus niet meegeteld.

(grafiek 1). In de afgelopen decennia is het steeds gebruikelijker geworden dat een stel ervoor kiest om ongehuwd samen te wonen in plaats van te trouwen. De totale eerste huwelijkskans²⁾ is gedaald van 95 procent voor mannen en 97 procent voor vrouwen in 1970 tot 65 procent voor mannen en 70 procent voor vrouwen in 2006. Vanaf begin jaren tachtig is er, naast de dalende trend, een golfpatroon in de totale eerste huwelijkskans zichtbaar. Dit patroon lijkt samen te hangen met de economische conjunctuur. In jaren van hoogconjunctuur, wanneer de bereidheid om grote bedragen uit te geven groter is, liggen de trouwkansen hoger (Latten en Van Dijk, 2007; CBS, 2005). Tijdens periodes van laagconjunctuur dalen de trouwkansen. Soortgelijke patronen zijn ook waargenomen in de geboortecijfers (Giersbergen en De Beer, 1997).

Het aantal eerste huwelijken van mannen in 2005 was ongeveer 2 duizend hoger dan voorspeld in de laatste prognose, van vrouwen 4 duizend (grafiek 1). De totale eerste huwelijkskans lag in 2005 voor mannen 5 procentpunt hoger dan verwacht en voor vrouwen 6 procentpunt. Gebaseerd op de raming van het aantal eerste huwelijken voor 2006 zijn de prognosefouten voor dat jaar ongeveer gelijk aan die voor 2005. De eerste huwelijkskans was met name onder de veertigplussers hoger dan verwacht. Relatief veel ongehuwden besloten de laatste jaren, mogelijk onder invloed van de aantrekkende conjunctuur, op middelbare leeftijd alsnog te trouwen. De onderschatting van de eerste huwelijkskans in de huishoudensprognose 2004–2050 werd ten dele veroorzaakt door de snelle toename van de partnerschapsregistraties. Hoewel de nieuwe partnerschappen getalsmatig veel minder belangrijk zijn dan de “echte” huwelijken beïnvloeden ze de trend door hun snelle stijging. In 2005 betrof 7 procent van de eerste huwelijken een partnerschapssluiting. In 2002 was dat nog 2 procent.

De leeftijd waarop men voor het eerst trouwt is sinds de jaren zeventig flink gestegen. De mannen die hun eerste huwelijk sloten in 1970 waren toen gemiddeld 24,7 jaar oud. In 2003 was de gemiddelde leeftijd opgelopen tot 31,9 jaar. Bij vrouwen steeg de gemiddelde leeftijd bij het eerste huwelijk van 22,7 jaar in 1970 tot 29,3 jaar in 2003. In de vorige prognose werd ervan uitgegaan dat de leeftijd bij het eerste huwelijk niet verder zou stijgen. De toename van eerste huwelijken op middelbare leeftijd hebben echter geleid tot een verdere stijging van de gemiddelde leeftijd bij het eerste huwelijk met ongeveer een half jaar bij zowel mannen als vrouwen.

²⁾ De totale eerste huwelijkskans is een maat voor de trouwgeneigdheid van ongehuwden in een bepaald jaar. Het kan geïnterpreteerd worden als de kans voor ongehuwden om ooit te trouwen als de leeftijds- en geslachts-specifieke huwelijkskansen van dat jaar gedurende hun hele leven zouden gelden. Het wordt berekend door de eerste huwelijkskansen van het jaar toe te passen op een tafelbevolking.

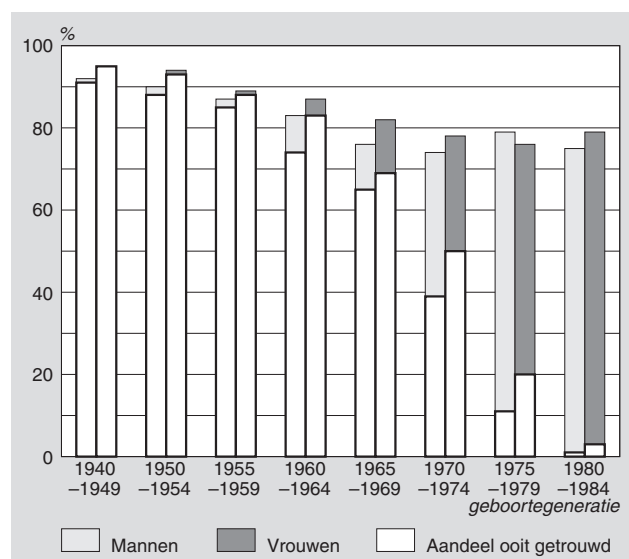
1. Eerste huwelijksluiting, waarneming en prognose 2004–2050

De totale eerste huwelijkskans naar kalenderjaar wordt beïnvloed door veranderingen in de timing van het eerste huwelijk. Daarbij gaat het zowel om structurele veranderingen, zoals het geleidelijk naar boven verschuiven van de gemiddelde leeftijd bij het eerste huwelijk, als om periodespecifieke veranderingen zoals een tijdelijke toe- of afname van het aantal huwelijken door conjunctuurschommelingen. Om een goed zicht te krijgen op de lange termijn ontwikkeling van het aantal huwelijken is het nuttig om naar de totale huwelijkskans per geboortecohort te kijken. Deze maat geeft het aandeel personen van een geboortecohort dat uiteindelijk zal trouwen. Omdat het moment van trouwen geen rol speelt is deze maat niet gevoelig voor veranderingen in de timing van het eerste huwelijk, waardoor periode effecten een kleinere rol spelen. Nadeel van de maat is dat voor de recentere geboortecohorten alleen informatie beschikbaar is voor de jongere leeftijden.

In het Onderzoek Gezinsvorming van 2003 is aan personen geboren in de periode 1940–1984 gevraagd of ze ooit getrouwd zijn en, als dat niet het geval is, of ze verwachten dat nog te zullen doen. In *grafiek 2* wordt per groep geboortejaren het verwachte totale aandeel ooit gehuwden op basis van de antwoorden getoond. Ook wordt aangegeven welk deel van de personen van elk geboortecohort in 2003 inmiddels getrouwd was (en mogelijk alweer gescheiden of verweduwd). Bij de geboortegeneraties uit de jaren vijftig en zestig is een daling zichtbaar in het verwachte aandeel ooit gehuwden ten opzichte van de voorgaande generaties. Vanaf de geboortegeneraties uit de jaren zeventig stabiliseert het aandeel zich tussen de 75 procent en 80 procent. Op basis van deze cijfers zou te verwachten zijn dat de daling van de totale eerste huwelijkskans naar kalenderjaar rond het jaar 2005, het jaar waarin de geboortecohorten rond 1975 de huwelijksmarkt domineerden, tot stilstand zou komen. In het verwachte aandeel ooit gehuwden zit echter enige overschatting. Een deel van de personen die ongehuwd zijn maar zeggen te willen trouwen zal door omstandigheden toch ongehuwd blijven. Sommigen zullen er niet in slagen een partner te vinden. Bij anderen zal de relatie met de beoogde huwelijkspartner

2. Aandeel personen dat ooit is getrouwd of verwacht nog te trouwen, 2003

verbroken worden voordat het tot een huwelijk komt. Anderzijds zullen sommige ongehuwde personen die nu zeggen niet te willen trouwen dat uiteindelijk alsnog doen. Toch mag worden verwacht dat het uiteindelijk gerealiseerde aandeel ooit gehuwden per generatie lager zal zijn dan het verwachte aandeel. Bij jongere generaties, die nog minder ver zijn in het proces van relatievorming, is waarschijnlijk sprake van een hogere mate van overschatting van het uiteindelijke aandeel. Bij de geboortegeneraties vanaf midden jaren zeventig zal daarom waarschijnlijk nog sprake zijn van enige daling van het uiteindelijk gerealiseerde aandeel ten opzichte van de eerdere generaties.

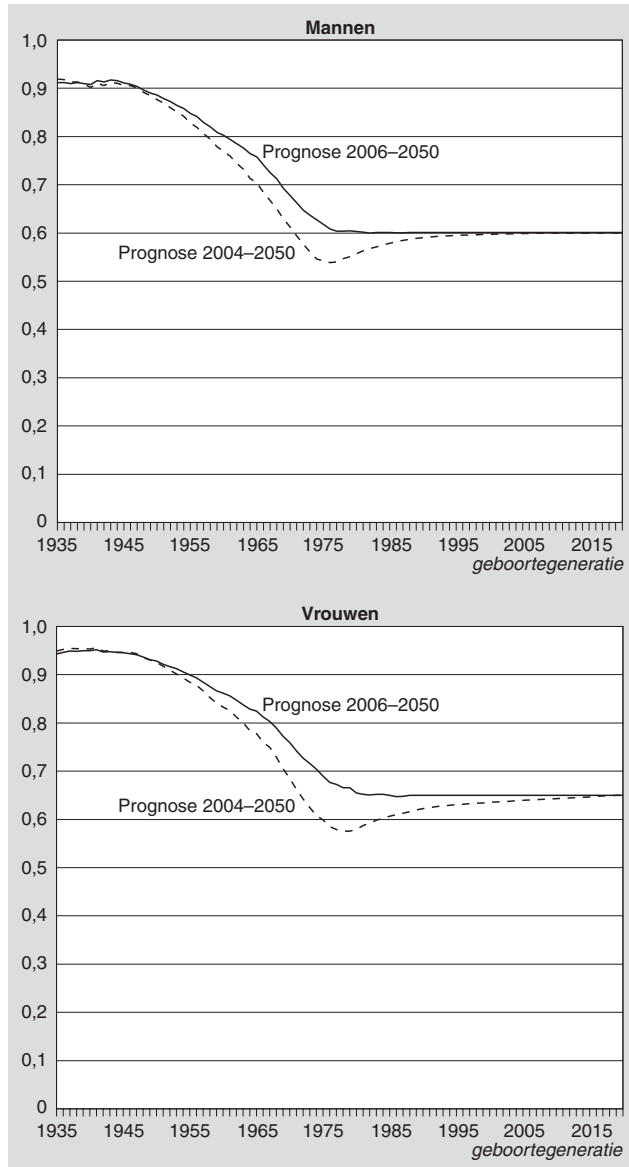
In de huishoudensprognose 2002–2050 werd verondersteld dat het aandeel mannen dat ooit zou trouwen voor de geboortecohorten vanaf de jaren negentig op 65 procent zou liggen en voor vrouwen op 70 procent. In de huishoudensprognose 2004–2050 werden deze aandelen omlaag bijgesteld naar 60 procent voor mannen en 65 procent voor vrouwen. Reden voor deze bijstelling was dat het, gezien de ontwikkelingen in het gerealiseerde aandeel ooit gehuwden naar geboortecohort, onwaarschijnlijk was dat de eerder veronderstelde aandelen nog gehaald zouden worden (De Jong en Nicolaas, 2005). Voor de mannen werd een lager aandeel verondersteld dan voor vrouwen, omdat mannen, vaker dan vrouwen, op hogere leeftijd hertrouwen met een jongere ongehuwde partner. Hierdoor moeten jonge ongehuwde mannen op de huwelijksmarkt concurreren met oudere al eerder gehuwde mannen. Het percentage vrouwen dat ongehuwd blijft komt daardoor lager uit dan bij de mannen.

In de huishoudensprognose 2006–2050 worden de lange termijn de verwachtingen van de vorige prognose gehandhaafd (*grafiek 3*). Wel zijn de veronderstelde aandelen voor de geboortecohorten rond 1975 naar boven bijgesteld. Doordat de huwelijkskansen de afgelopen jaren hoger lagen dan verwacht lijkt het niet meer waarschijnlijk dat de totale eerste huwelijkskansen voor de cohorten geboren rond 1975 onder de lange termijn verwachtingen van 60 procent (mannen) en 65 procent (vrouwen) zullen uitkomen. Omdat de gemiddelde leeftijd bij het eerste huwelijk van vrouwen nu vrijwel gelijk is aan de gemiddelde leeftijd bij de geboorte van het eerste kind, lijkt, gezien de nog altijd aanwezige relatie tussen geboorten en huwelijksluitingen, een sterke verdere stijging van de leeftijd bij het eerste huwelijk niet waarschijnlijk (De Jong en Nicolaas, 2005). Er is daarom geen verdere toename van de leeftijd bij het eerste huwelijk verondersteld. In *grafiek 4* is de verwachte ontwikkeling van de totale eerste huwelijkskans naar kalenderjaar volgens de huishoudensprognose 2006–2050 weergegeven.

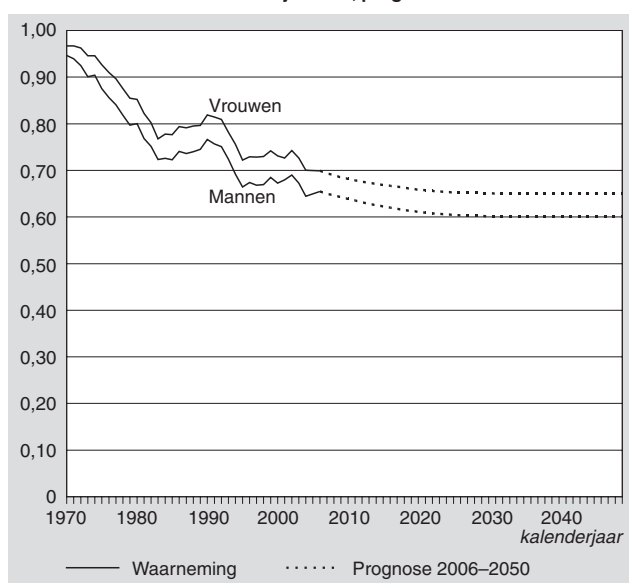
3.2 Echtscheidingen

Het aantal echtscheidingen is in de periode 1970–1985 gestegen van 10 duizend per jaar naar 34 duizend per jaar (*grafiek 5*). Sindsdien is er sprake geweest van een grillig verloop met een meer geleidelijke stijging. In 2005 waren er 36 duizend scheidingen. Daarbij ging het in 5 duizend gevallen om een flitsscheiding: een huwelijk dat wordt omgezet naar een geregistreerd partnerschap om vervolgens

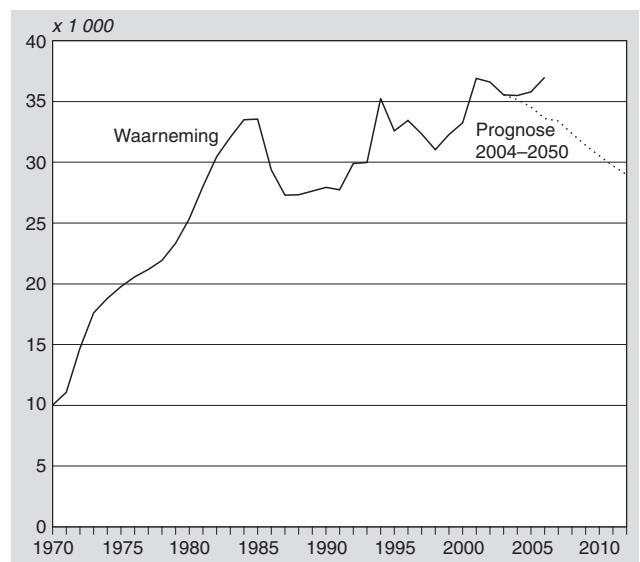
3. Kans op een eerste huwelijk, prognose 2004–2050 en 2006–2050

4. Periode totale eerste huwelijkskans, prognose 2006–2050

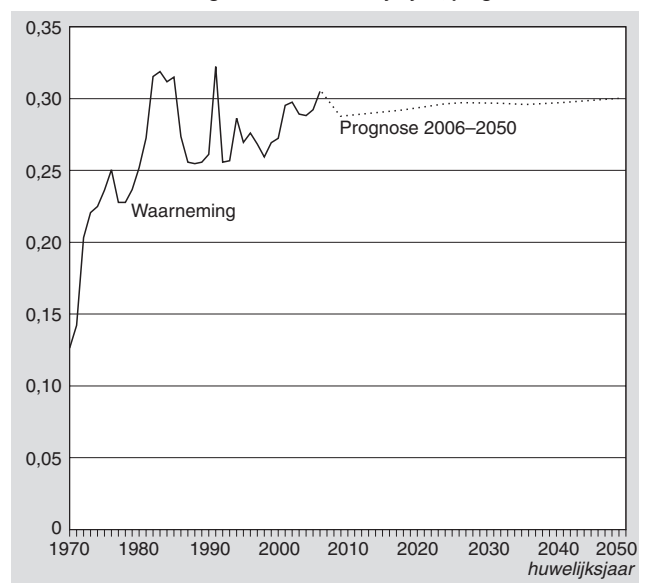
5. Aantal echtscheidingen (inclusief flitscheidingen), waarneming en prognose 2004–2050

zonder tussenkomst van de rechter te worden ontbonden. De aantallen scheidingen in 2004 en 2005 komen goed overeen met de verwachte aantallen volgens de huishoudensprognose 2004–2050. Het (geraamde) aantal voor 2006 ligt duizend hoger dan het aantal volgens de prognose.

Als indicator voor de stabiliteit van huwelijken in een bepaald jaar kan de totale echtscheidingskans gebruikt worden (grafiek 6). Deze wordt bepaald door te berekenen welk deel van de in dat jaar gesloten huwelijken uiteindelijk in een scheiding zouden eindigen als de leeftijds- en geslachtsspecifieke scheidingskansen voor gehuwden in dat jaar in de toekomst onveranderd zouden blijven. Er wordt daarbij geen rekening gehouden met beëindiging van huwelijken door verweduwing. Onder deze veronderstelling was het ontbindingsrisico voor de in 1970 gesloten huwelijken 13 procent. Het risico liep op tot een kwart aan het begin van de jaren tachtig en fluctueerde tussen de 25

6. Totale echtscheidingsrisico naar huwelijksjaar, prognose 2006–2050

procent en 30 procent in de jaren tachtig en negentig. In de huishoudensprognose 2004–2050 werd verondersteld dat op lange termijn ongeveer 3 op de 10 huwelijken in scheiding zou eindigen, wat overeenkomt met de hoogste waarden over de afgelopen 25 jaar en met het niveau van de laatste jaren. Voor de huishoudensprognose 2006–2050 wordt deze veronderstelling gehandhaafd. Het stabiele scheidingsrisico resulteert naar verwachting voor de komende jaren in een dalend aantal scheidingen. Dit is het gevolg van het dalende aantal huwelijken in de afgelopen jaren.

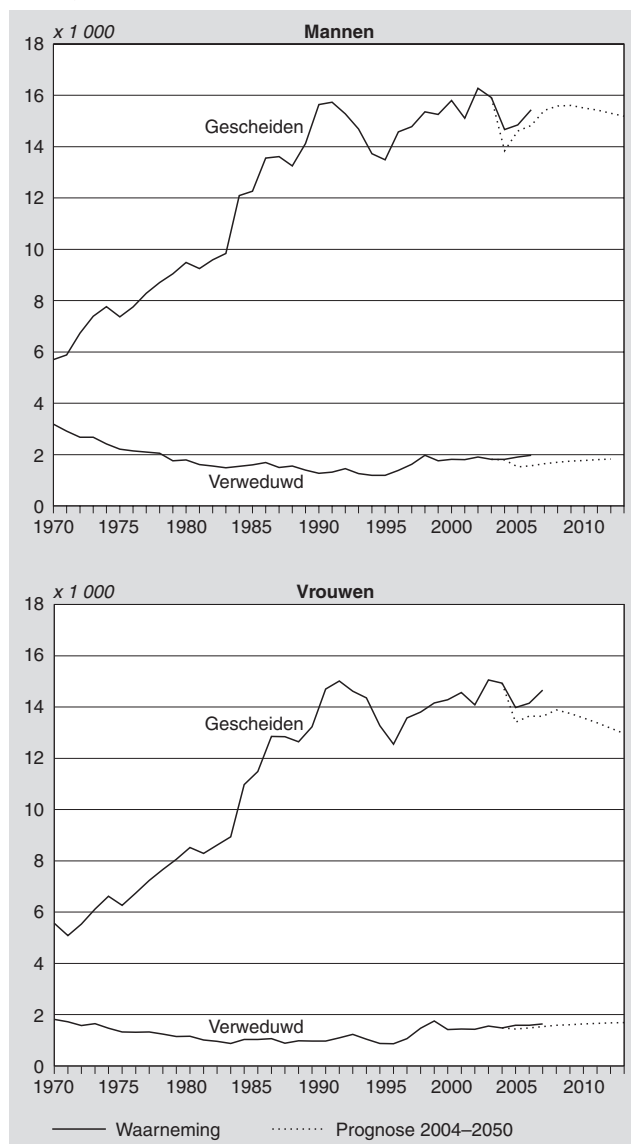
3.3 Hertrouw na scheiding of verweduwing

Het aantal mensen dat opnieuw trouwt na een echtscheiding is in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw snel toegenomen (grafiek 7). Deze stijging was volledig het gevolg van het groeiende aantal gescheiden personen in de bevolking. De hertrouwkans voor gescheidenen daalde juist in deze periode. Net als ongehuwden kozen ook gescheidenen in toenemende mate voor een informele sa-

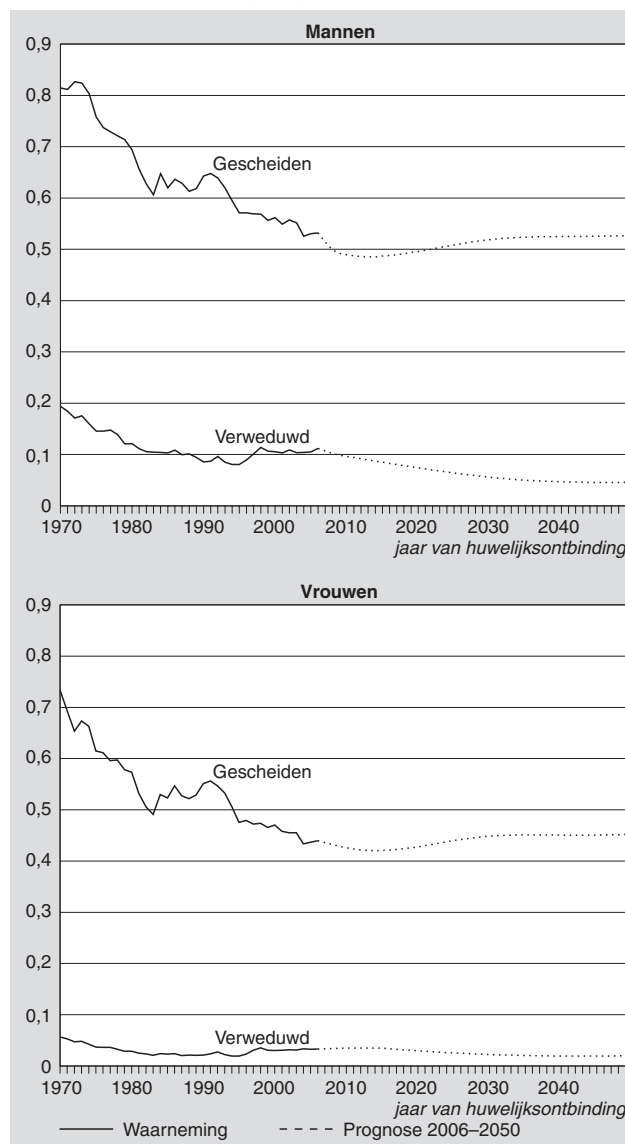
menwoonrelatie in plaats van een (tweede) huwelijk. Op basis van de leeftijdsspecifieke hertrouw- en sterftেকansen van dat jaar zou van de mannen die in 1970 gescheiden raakten uiteindelijk 81 procent gedurende hun leven nog hertrouwen (grafiek 8). Voor de mannen die in 2006 gescheiden zijn, is dit percentage gedaald tot 53. De hertrouwkansen na scheiding voor vrouwen liggen lager dan voor mannen. In 1970 was de totale hertrouwkans voor gescheiden vrouwen 73 procent, in 2006 44 procent. De trouwkans van gescheidenen ligt overigens bij vrijwel alle leeftijden hoger dan die van ongehuwden. Dat de totale hertrouwkans toch lager is dan de totale eerste huwelijkskans komt doordat de meeste personen die scheiden al de middelbare leeftijd hebben bereikt. De leeftijden waarop de trouwkansen het hoogst zijn, zijn ze dan inmiddels gepasseerd.

Het aantal hertrouwende weduwnaars is sinds begin jaren zeventig licht gedaald. Het aantal hertrouwende weduwen is vrijwel gelijk gebleven. Het gaat bij de hertrouw van verweduwden om veel kleinere aantallen dan bij de hertrouw van gescheidenen: slechts enkele duizenden per jaar. Bij

7. Hertrouw van gescheidenen en verweduwden, waarneming en prognose 2004–2050

8. Totale hertrouwkans van gescheidenen en verweduwden naar jaar van huwelijksontbinding, prognose 2006–2050

de ontwikkeling van het aantal hertrouwende verweduwen spelen een aantal factoren een rol. Door de vergrijzing neemt het aantal ouderen en daardoor het aantal verweduwen geleidelijk toe. Door de stijgende levensverwachting vindt verweduwing echter op steeds hogere leeftijd plaats. Omdat juist relatief jonge verweduwen het vaakst hertrouwen daalt hierdoor de totale hertrouwkans (grafiek 8). Daarnaast daalt de hertrouwkans bij (jongere) verweduwen doordat de populariteit van het huwelijk ook onder deze groep is afgenomen. De totale hertrouwkans voor weduwnaars is gedaald van 19 procent in 1970 tot 11 procent in 2005, voor weduwen van 6 procent in 1970 tot 3 procent in 2005.

Het aantal hertrouwers in 2005 en het geraamde aantal voor 2006 komen goed overeen met de verwachte waarden volgens de huishoudensprognose 2004–2050 (grafiek 7). Het aantal hertrouwende gescheidenen ligt iets hoger dan verwacht (duizend verschil voor vrouwen in 2006). Het aandeel van partnerschapsregistraties in de hertrouw is hoger dan bij eerste huwelijken. In 2005 betrof 11 procent van de nieuwe verbintenissen van gescheidenen en 13 procent van die van verweduwen een geregistreerd partnerschap. Bij verbintenissen van ongehuwden was dat 7 procent.

In de huishoudensprognose 2004–2050 werd verondersteld dat de leeftijdsspecifieke hertrouwkansen van gescheidenen en verweduwen in de toekomst ongeveer gelijk zouden blijven. Wel werd de stijgende trend bij de hertrouwkansen van weduwen in de leeftijd van 50–70 jaar nog doorgezet.

Deze veronderstellingen voor de hertrouwkansen worden gehandhaafd in de nieuwe huishoudensprognose. De totale hertrouwkansen van gescheiden mannen en vrouwen blijven daardoor ongeveer op het huidige niveau (grafiek 8). De stijging van de leeftijd bij verweduwing zorgt voor een daling van de totale hertrouwkans van verweduwen. Voor personen die in 2050 verweduwd raken liggen deze kansen voor mannen op 5 procent en voor vrouwen op 2 procent.

4. Ontwikkeling van de bevolking naar burgerlijke staat

De dalende trouwkansen en de stijgende scheidingsrisico's hebben de samenstelling van de bevolking naar burgerlijke staat in de afgelopen jaren vooral op jonge en middelbare leeftijden sterk veranderd. In de komende decennia zullen de veranderingen op middelbare leeftijd doorzetten en zich ook op hogere leeftijden manifesteren. De ontwikkelingen van de laatste tien jaar en de verwachte ontwikkelingen tot 2050 worden kort besproken.

4.1 Ongehuwden

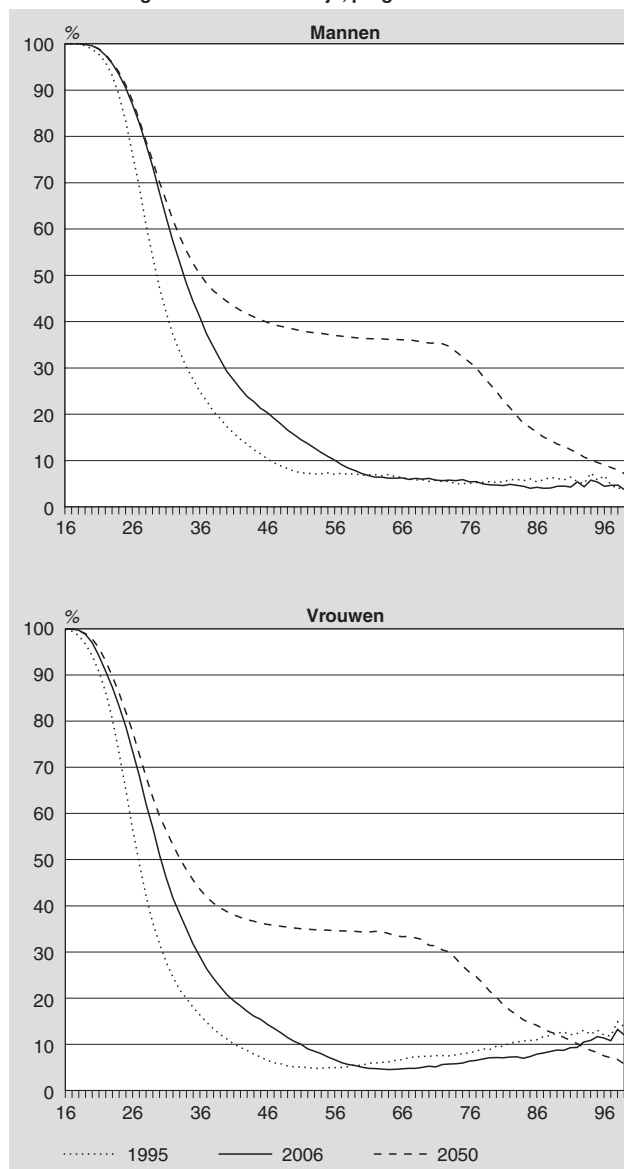
Tussen 1995 en 2006 steeg het aandeel ongehuwden (nooit-gehuwden) voor de leeftijden onder de 60 (grafiek 9). Bij de leeftijden onder de dertig hing de stijging voor een deel samen met uitstel van het eerste huwelijk. Bij de hogere leeftijden was het vooral het gevolg van de daling

van de totale eerste huwelijkskans bij de geboortecohorten van na 1946 (grafiek 3). Personen die zestig jaar of ouder waren op 1 januari 2006 zijn voor 1946 geboren. Onder deze groep bleef het aandeel ongehuwden de afgelopen tien jaar ongeveer gelijk.

Volgens de huishoudensprognose 2006–2050 blijft het aandeel ongehuwden in de leeftijdsgroep tot 30 jaar tot 2050 vrijwel ongewijzigd aangezien er geen verdere stijging van de huwelijksleeftijd wordt verwacht. De aandelen ongehuwden in de leeftijdsgroep van 40 tot 75 jaar stijgen naar een niveau van ongeveer 40 procent bij mannen en 35 procent bij vrouwen. Het aandeel ongehuwden daalt snel tot 2050 bij de leeftijden boven de 75 jaar. Personen die 75 jaar of ouder zijn in 2050 zijn voor 1975 geboren. Deze geboortecohorten hadden nog een hogere totale eerste huwelijkskans, wat lagere aandelen ongehuwden tot gevolg heeft dan bij latere cohorten.

Het verwachte aandeel ongehuwden in de leeftijden van 35 tot 65 jaar bij mannen en 30 tot 55 jaar bij vrouwen ligt enkele procentpunten hoger dan volgens de huishoudens-

9. Aandeel ongehuwden naar leeftijd, prognose 2006–2050

prognose 2004–2050. Dit verschil wordt onder meer veroorzaakt door de verdere stijging van de leeftijd van het eerste huwelijk in de afgelopen jaren en doordat de veronderstellingen voor de sterftekansen omlaag zijn bijgesteld in de nieuwe bevolkingsprognose. Bij de leeftijden boven de 70 jaar ligt het verwachte aandeel ongehuwden volgens de nieuwe prognose tot zo'n 5 procentpunt onder dat volgens de huishoudensprognose 2004–2050. Dit komt doordat de totale eerste huwelijkskans voor de geboortecohorten rond 1975 naar boven is bijgesteld.

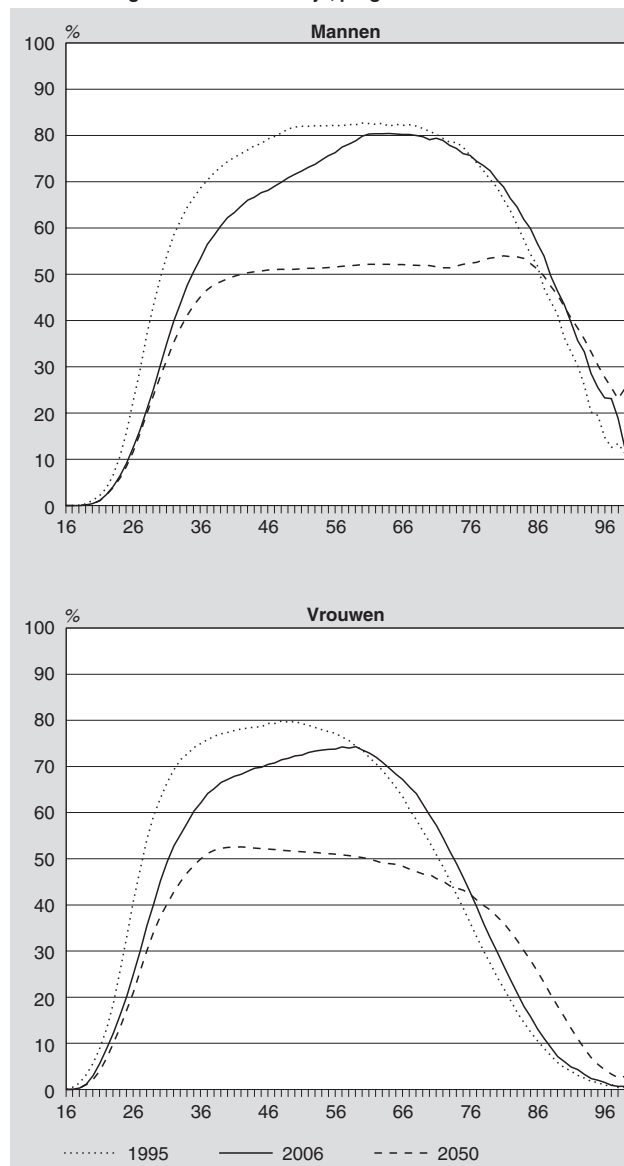
4.2 Gehuwden

De ontwikkelingen bij de gehuwden in de laatste tien jaar zijn, bij de leeftijden onder de zestig, het spiegelbeeld van de ontwikkelingen bij de ongehuwden (*grafiek 10*). De dalende eerste huwelijkskans vanaf cohort 1946 en het stijgen van de huwelijksleeftijd heeft geleid tot een daling van het aandeel gehuwden. De stijgende scheidingsrisico's versterkten de daling bij de 35 tot 60-jarigen. Door de stijgende levensverwachting schoof de leeftijd bij verweduwing omhoog, wat leidde tot een stijging van het aandeel gehuwden bij mannen van 80 jaar of ouder en bij vrouwen van boven de 60 jaar. Daarentegen steeg ook onder de 60-plussers het aandeel gescheidenen. Dit heeft een remmend effect gehad op de toename van het aandeel gehuwden op de hogere leeftijden.

Tussen 2006 en 2050 wordt een verdere daling van het aandeel gehuwden bij de leeftijden boven de 30 verwacht. Dit hangt samen met de stijging van het aandeel ongehuwden. Het aandeel gehuwde mannen en vrouwen in 2050 bereikt een plateau rond de 50 procent op de middelbare leeftijden. Hoewel naar verwachting 60 procent van de mannen en 65 procent van de vrouwen ooit zal trouwen, liggen de maximale aandelen lager omdat drie op de tien huwelijken in een echtscheiding eindigt. Ongeveer 55 procent van de mannen hertrouwt na de scheiding tegen 45 procent van de vrouwen. Daarnaast krijgen vrouwen vaker dan mannen al op middelbare leeftijd met verweduwing te maken. Het verschil tussen het maximale aandeel gehuwden naar leeftijd en de totale eerste huwelijkskans is daardoor bij vrouwen groter dan bij mannen. Bij de hoogste leeftijden wordt een verdere stijging van het aandeel gehuwden verwacht doordat de gemiddelde leeftijd bij verweduwing verder stijgt.

Ten opzichte van de huishoudensprognose 2004–2050 is het verwachte aandeel gehuwden bij de 25- tot 65-jarige mannen en de 25- tot 55-jarige vrouwen 4 procentpunten lager. Bij de twintigers en dertigers wordt het verschil vooral veroorzaakt door het hogere aandeel ongehuwden. Bij de middelbare leeftijden spelen ook de iets hogere scheidingsrisico's een rol. Bij vrouwen ouder dan 55 en mannen ouder dan 65 is het verwachte aandeel gehuwden zo'n 5 procentpunten hoger dan volgens de vorige prognose. Dit hangt samen met de omhoog bijgestelde levensverwachting, waardoor een nog sterkere stijging van de gemiddelde leeftijd bij verweduwing wordt verwacht. Ook de naar boven bijgestelde eerste huwelijkskansen voor de cohorten geboren rond 1975 spelen een rol.

10. Aandeel gehuwden naar leeftijd, prognose 2006–2050

4.3 Verweduwen

Het aandeel verweduwen is tussen 1995 en 2006 gedaald (*grafiek 11*). De belangrijkste oorzaak van de daling is het gestegen levensverwachting. Omdat vrouwen doorgaans enkele jaren jonger zijn dan hun partner en mannen gemiddeld minder oud worden, trad de afname van het aandeel verweduwen bij vrouwen op jongere leeftijden op dan bij mannen. De stijging van het aandeel gescheidenen droeg ongeveer een kwart bij aan de daling van het aandeel verweduwen onder de 60–75 jarigen. De daling van het aandeel weduwnaars bij de hoogste leeftijden werd bijna volledig door de gestegen levensverwachting veroorzaakt. De daling onder vrouwen was sterker dan onder mannen omdat de levensverwachting van mannen relatief meer is gestegen dan van vrouwen en omdat het aandeel gescheidenen onder vrouwen sterker is gestegen.

In de bevolkingsprognose 2006–2050 wordt een verdere stijging van de levensverwachting verondersteld, die opnieuw sterker zal zijn voor mannen dan voor vrouwen. Bovendien zal door de stijging van de scheidingskansen in

het verleden het aandeel gescheidenen onder de 60-plussers gaan stijgen. Door hun lagere hertrouwkansen zal deze stijging bij vrouwen weer sterker zijn dan bij mannen. Voor het aandeel verzuimden betekent dit dat de trend van de afgelopen tien jaar zich doorzet. Bij vrouwen is de daling sterker dan bij mannen en treedt ze bij jongere leeftijden op.

Ten opzichte van de huishoudensprognose 2004–2050 wordt een sterkere daling van het aandeel verzuimden onder de mannen van boven de 85 en onder vrouwen van boven de 80 verwacht. De leeftijd waarop de helft van de mannen verzuimd is, is ongeveer een jaar extra omhoog verschoven, de leeftijd waarop de helft van de vrouwen verzuimd is ongeveer 2 jaar. Dit is het gevolg van de omhoog bijgestelde levensverwachting ten opzichte van de bevolkingsprognose 2004–2050.

4.4 Gescheidenen

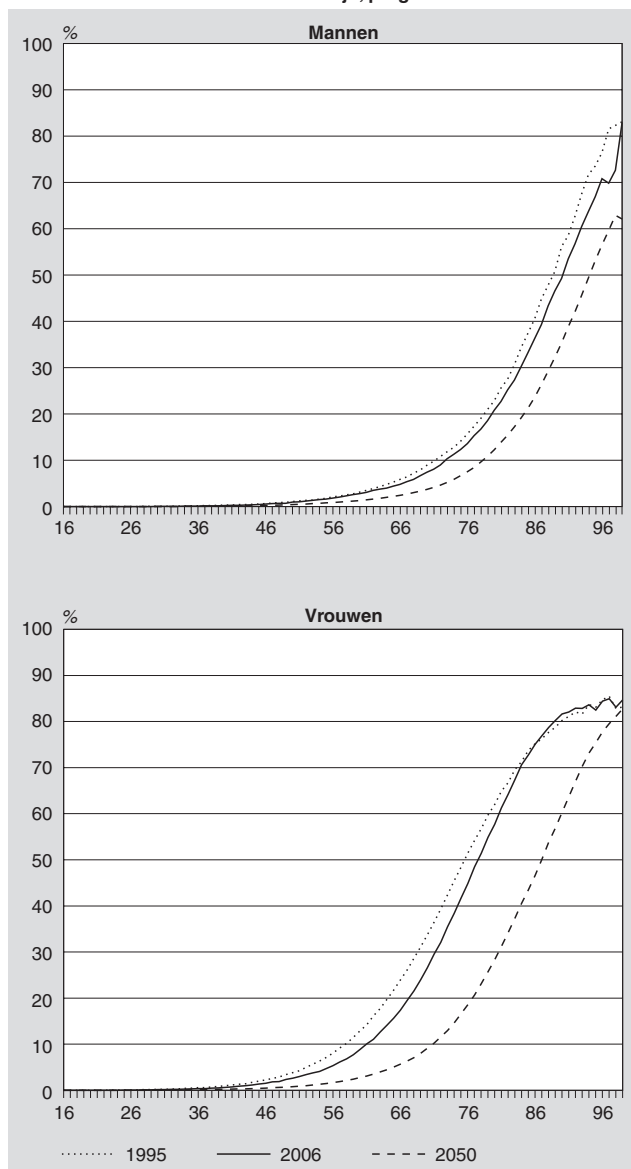
Tussen 1995 en 2006 is het aandeel gescheidenen onder de twintigers en jonge dertigers afgenomen (grafiek 12).

De scheidingskansen voor deze leeftijden stegen in dezelfde periode. Dat het aandeel gescheidenen niettemin daalde was het gevolg van de afname van het aandeel gehuwden op jongere leeftijden. Bij de leeftijden boven de 35 won de toename van de scheidingskansen het van de afname van het aandeel gehuwden en steeg daardoor het aandeel gescheidenen.

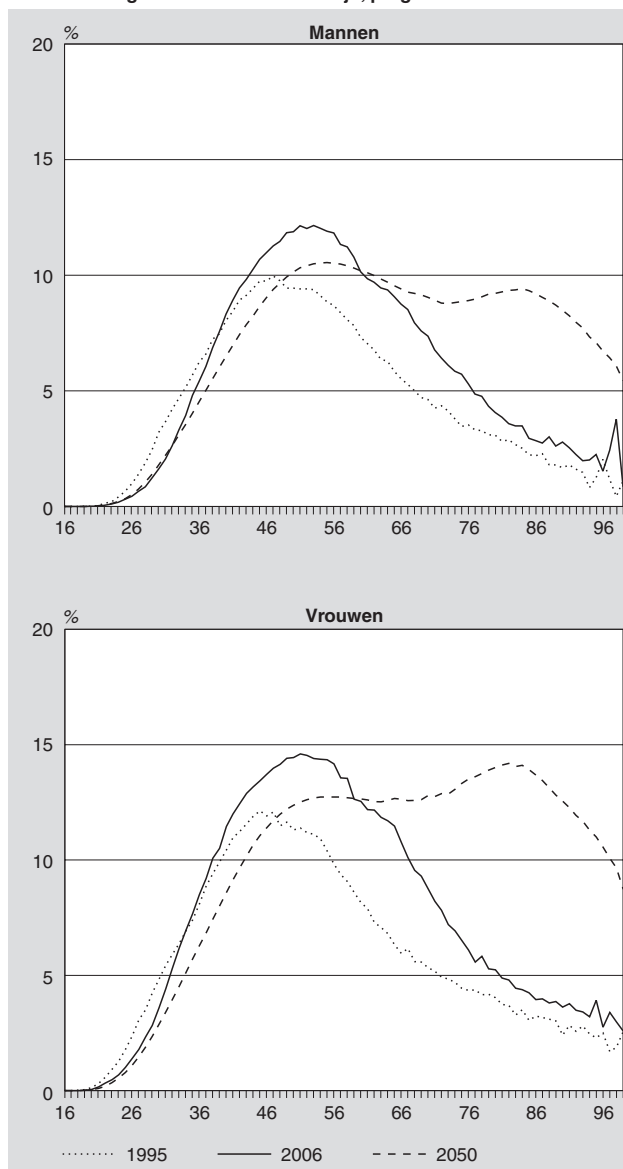
Tussen 2006 en 2050 neemt bij leeftijden onder de 60 jaar het aandeel gescheidenen naar verwachting af als gevolg van het dalende aantal gehuwden. Bij de hogere leeftijden is er een sterke stijging van het aantal gescheidenen door de toegenomen scheidingskansen. Bij de 75-jarigen is er een knik in het leeftijdsprofiel in 2050. Deze wordt veroorzaakt doordat de cohorten geboren voor 1975 een hoger eerste huwelijkscijfer hadden dan cohorten geboren na 1975. Hierdoor zal een groter deel van de cohorten geboren voor 1975 uiteindelijk gescheiden zijn in plaats van ongehuwd.

De verschillen met de huishoudensprognose 2005–2050 zijn voor de aandelen gescheiden personen gering. Door

11. Aandeel verzuimden naar leeftijd, prognose 2006–2050

12. Aandeel gescheidenen naar leeftijd, prognose 2006–2050

de iets hogere scheidingskansen ligt het aandeel onder de vijftigplussers ongeveer een procentpunt hoger.

5. Prognose bevolking naar huishoudenspositie

Bij de (dynamische) prognose van de bevolking naar burgerlijke staat hebben de veronderstellingen betrekking op overgangskansen tussen de burgerlijke staten. De aandelen van de bevolking naar deze posities zijn een uitkomst van de prognose. Bij de (statische) prognose van de bevolking naar huishoudenspositie zijn de aandelen van de huishoudensposities in de bevolking (naar leeftijd, geslacht en burgerlijke staat) veronderstellingen. De uitkomsten van de prognose betreffen de aantallen personen per positie. Deze aantallen veranderen als gevolg van de (veronderstelde) veranderingen van de aandelen en door de veranderende samenstelling van de bevolking naar leeftijd, geslacht en burgerlijke staat.

Een belangrijke overweging bij het opstellen van deze veronderstellingen is de invloed die veranderende aandelen naar burgerlijke staat hebben op de aandelen naar huishoudenspositie. De afname van het aantal gehuwden gaat bijvoorbeeld gepaard met een toename van het aandeel ongehuwd samenwonenden. Een andere overweging is de invloed die de toename van het aandeel allochtonen in de bevolking heeft op de samenstelling van de totale bevolking naar huishoudenspositie.

5.1 Huishoudenssamenstelling van autochtonen en allochtonen

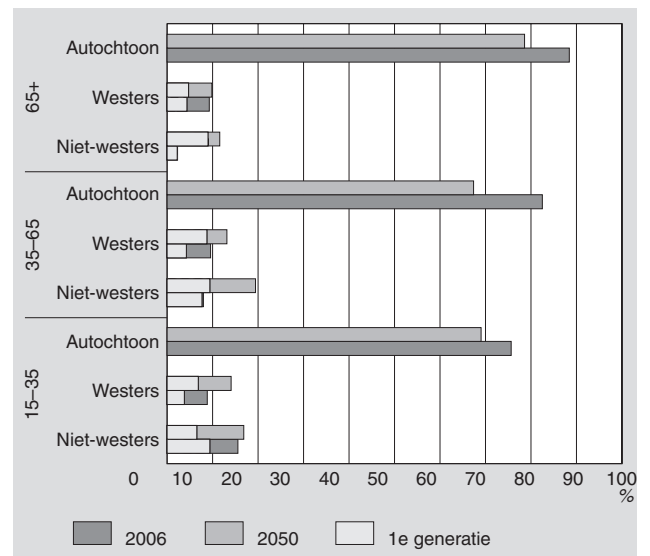
Wat betreft huishoudensstructuur zijn er duidelijke verschillen tussen autochtonen en allochtonen. Zo zijn eerste generatie westerse allochtonen relatief vaak alleenstaand en wonen relatief veel Turkse vrouwen van de eerste generatie (gehuwd) samen. Veranderende aandelen van de herkomstgroeperingen in de bevolking kunnen daardoor leiden tot veranderende aandelen van de huishoudensposities. De allochtonenprognose 2006–2050 van het CBS beschrijft de verwachte ontwikkeling van verschillende groeperingen tot 2050. In een ander artikel in deze aflevering van *Bevolkingstrends* worden de uitkomsten van deze prognose beschreven (Loozen en Van Duin, 2007). In *grafiek 13* staan de verwachte ontwikkelingen van de aandelen niet-westerse en westerse allochtonen en autochtonen samengevat.

De invloed van samenstellingseffecten op de verdeling van de bevolking naar huishoudenspositie over de afgelopen jaren kan worden ingeschat door de ontwikkelingen voor de totale bevolking te vergelijken met die voor de autochtonen. Dan blijkt dat het toenemende aandeel allochtonen in de afgelopen jaren voor ongeveer een kwart heeft bijgedragen aan de stijging van het aandeel alleenstaanden bij de jonge twintigers. De invloed op het aandeel samenwonenden was gering. Bij de alleenstaande moeders spelen samenstellingseffecten relatief de grootste rol. De stijging van het aandeel jonge alleenstaande moeders kan voor ruim de helft worden verklaard door het stijgende aandeel niet-westerse allochtonen. Bij alleenstaande moeders op

middelbare leeftijden was dat ongeveer een kwart. In de ontwikkeling van het aandeel alleenstaande vaders spelen samenstellingseffecten geen rol van betekenis.

Uitgaande van de in *grafiek 13* getoonde ontwikkelingen tot 2050 en de huidige verdeling van de huishoudensposities voor de verschillende herkomstgroeperingen, valt voor de toekomst alleen bij de alleenstaande moeders een belangrijke invloed van samenstellingseffecten te verwachten. Onder vrouwen van rond de 45 jaar zou het aandeel alleenstaande moeders door de groei van het aantal niet-westerse allochtonen met ongeveer een procentpunt extra kunnen stijgen. De toename is beperkt doordat vooral de tweede generatie toeneemt. Het aandeel alleenstaande moeders is aanmerkelijk hoger onder eerste- dan onder tweede generatie niet-westerse allochtonen. Bij het opstellen van de veronderstellingen per huishoudenspositie is rekening gehouden met deze overwegingen.

13. Bevolking naar herkomstgroepering, 2006 en 2050

Bron: CBS, Allochtonenprognose 2006–2050.

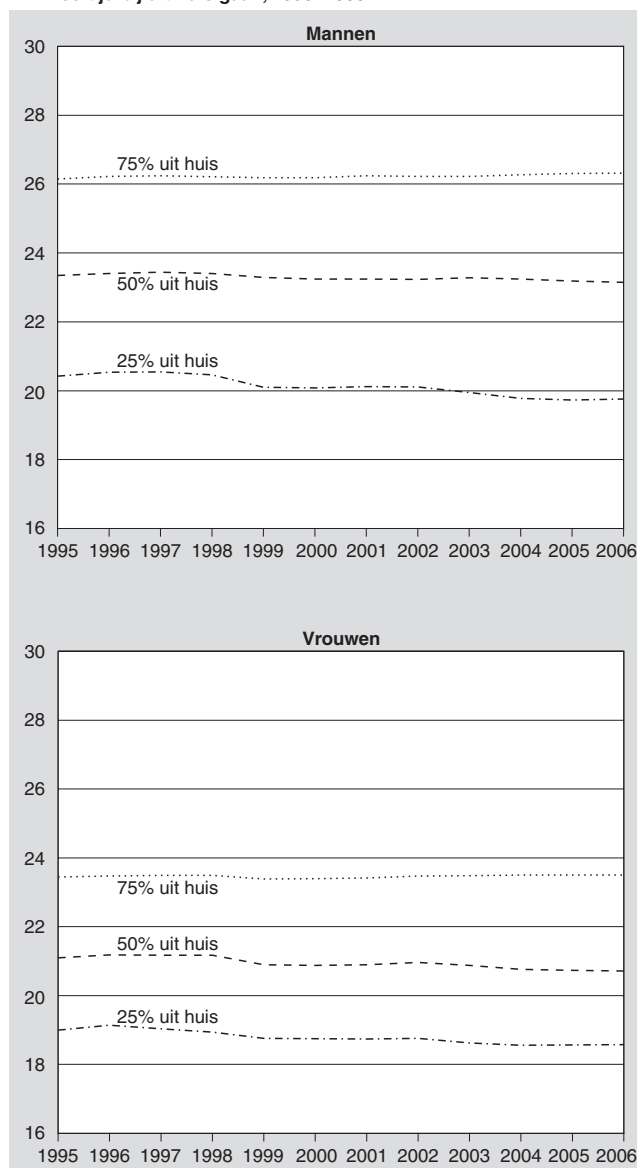
5.2 Uit huis gaan van jongeren

De leeftijd waarop jongeren het ouderlijk huis verlaten is de afgelopen tien jaar weinig veranderd (*grafiek 14*). Van de jongens is op 23-jarige leeftijd de helft vertrokken, van de meisjes op 21 jarige leeftijd. Sinds 1995 is de mediane leeftijd waarop jongens uit huis gaan met 0,2 jaar vroeger, bij meisjes met 0,4 jaar. Voor ongeveer de helft wordt deze ontwikkeling veroorzaakt door het stijgende aandeel allochtone jongeren. Met name niet-westerse allochtone jongeren verlaten op jongere leeftijd dan autochtonen het ouderlijk huis (Harmsen en Nicolaas, 2005). Op hoge leeftijden blijven allochtone kinderen juist langer bij hun ouders wonen.

Ook in de komende jaren stijgt het aandeel niet-westerse allochtone jongeren naar verwachting nog. Deze stijging betreft echter vooral de tweede generatie. Deze groep gaat ook eerder uit huis dan autochtonen, maar op latere leeftijd dan de eerste generatie. Om deze reden, en omdat de ontwikkelingen gering zijn, is ervoor gekozen het leeftijdspro-

fiel van de aandelen thuiswonende kinderen over de prognoseperiode constant te veronderstellen. Deze veronderstelling komt overeen met die uit de vorige huishoudensprognose.

14. Leeftijd bij uit huis gaan, 1995–2006

5.3 Alleenstaanden

Sinds 1995 is het aandeel alleenstaanden in de bevolking toegenomen van 13,7 procent naar 15,3 procent. Voor mensen jonger dan 60 jaar was er een duidelijke samenhang tussen de stijging van het aandeel alleenstaanden en de stijging van het aandeel ongehuwden (grafiek 9, grafiek 14). Bij de jongere leeftijden hing die stijging samen met uitstel van (langdurige) relatievorming. Bij de middelbare leeftijden speelde een rol dat een groeiend aantal stellen koos voor een informele samenwoonrelatie in plaats van een huwelijk of geregistreerd partnerschap. Relaties van ongehuwde stellen zijn minder stabiel dan van gehuwde stellen (Steenhof en Harmsen, 2002). Niet-gehuwde vrouwen van tussen de 30 en 35 jaar hadden in 2005 een viermaal grotere kans op relatieontbinding dan gehuwde

vrouwen. Voor niet-gehuwde vrouwen met kinderen was het risico aanmerkelijk lager, maar nog steeds 2 tot 3 maal groter dan voor gehuwde vrouwen. Bij jongere en oudere vrouwen waren er nog grotere verschillen in scheidingsrisico's tussen ongehuwde en gehuwde relaties. De keuze voor ongehuwd samenwonen ging de afgelopen jaren samen met een hogere mate van relatieontbinding en meer alleenstaanden in de middelbare leeftijden. Ook de stijging van het echtscheidingsrisico in de periode 1995–2006 droeg bij aan de stijging van het aandeel alleenstaanden.

Bij de hogere leeftijdsgroepen spelen twee andere ontwikkelingen een rol. Ten eerste steeg de leeftijd bij verweduwing, wat een opwaarts effect heeft op het aantal samenwonenden en een neerwaarts effect op het aantal alleenstaanden. Ten tweede bleven ouderen tot hogere leeftijd zelfstandig wonen. Aangezien vooral alleenstaande ouderen naar een verzorgingshuis gaan, heeft dit een opwaarts effect gehad op het aandeel alleenstaanden. Bij mannen overheerste deze tweede ontwikkeling de eerste. Hoewel het aandeel verweduwde mannen onder de 80-plussers daalde, steeg het aandeel van de verweduwden dat zelfstandig bleef wonen sterk. Het netto effect was een stijging van het aandeel alleenstaande mannen op de hogere leeftijden. Bij vrouwen leidde de dalende verweduwing tot een afname van het aandeel alleenstaanden bij de 60- tot 80-jarigen. Bij de 80-plussers was er een toename van het aandeel alleenstaanden doordat relatief minder vrouwen naar een verzorgingshuis gingen.

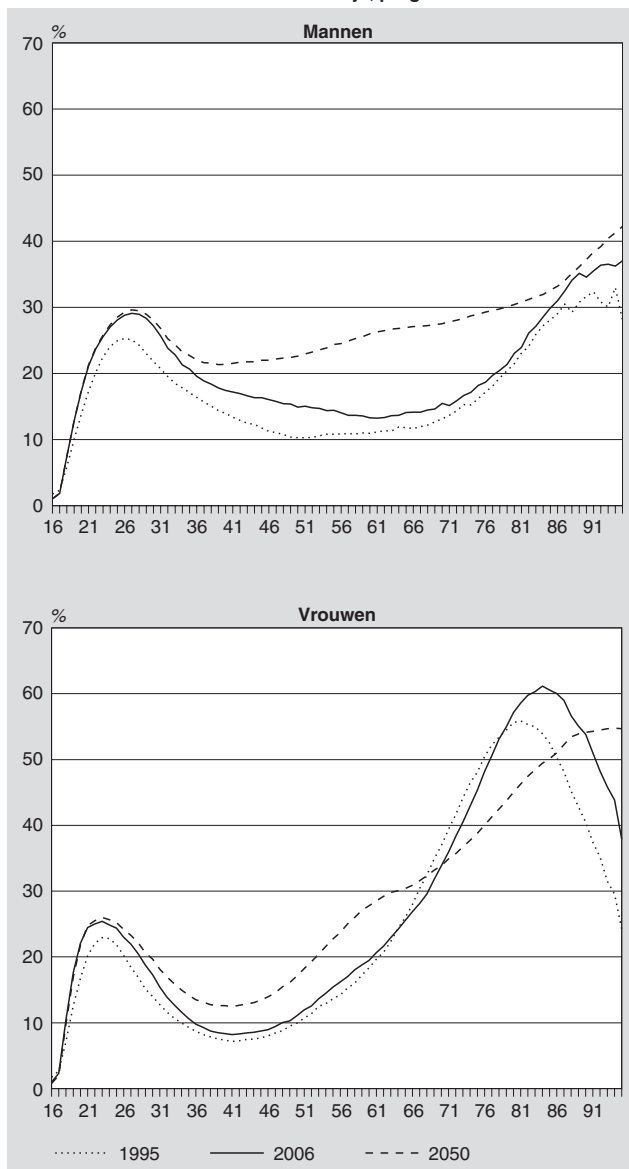
Tot 2050 wordt met name bij de middelbare leeftijden een sterke stijging van het aandeel alleenstaanden verwacht (grafiek 15). Deze stijging hangt samen met de toename van het aandeel ongehuwden op deze leeftijden. Het aandeel alleenstaande vrouwen bij de jonge ouderen (60–80 jaar) daalt naar verwachting verder doordat de daling van het aantal verweduwde alleenstaanden de stijging van het aantal ongehuwde en gescheiden alleenstaanden overtreft. Bij de mannen is de verhouding naar verwachting andersom, zodat bij hen ook voor deze leeftijdsgroep het aandeel alleenstaanden zal stijgen. Bij de hoogste leeftijden wordt voor beide geslachten een verdere toename van het aandeel alleenstaanden verwacht doordat ouderen langer zelfstandig blijven wonen.

Het totale percentage alleenstaanden in 2050 komt in de huishoudensprognose 2006–2050 op 20 voor mannen en 22 voor vrouwen. Dit is vrijwel gelijk aan de percentages volgens de huishoudensprognose 2004–2050. Doordat het aandeel gescheidenen en ongehuwden op middelbare leeftijd naar boven is bijgesteld komt het aandeel alleenstaanden op deze leeftijden wat hoger uit dan in de vorige prognose (Harmsen en Nicolaas, 2005). Het verwachte aandeel alleenstaanden van 75 jaar of ouder in 2050 is juist lager doordat het aandeel ongehuwden bij deze leeftijdsgroep naar verwachting lager uitkomt.

5.4 Samenwonenden

Het aandeel personen dat, al dan niet met inwonende kinderen, een huishouden vormt met een partner, is gedaald van 51,3 procent in 1995 tot 50,7 procent in 2006. In grote

15. Aandeel alleenstaanden naar leeftijd, prognose 2006–2050

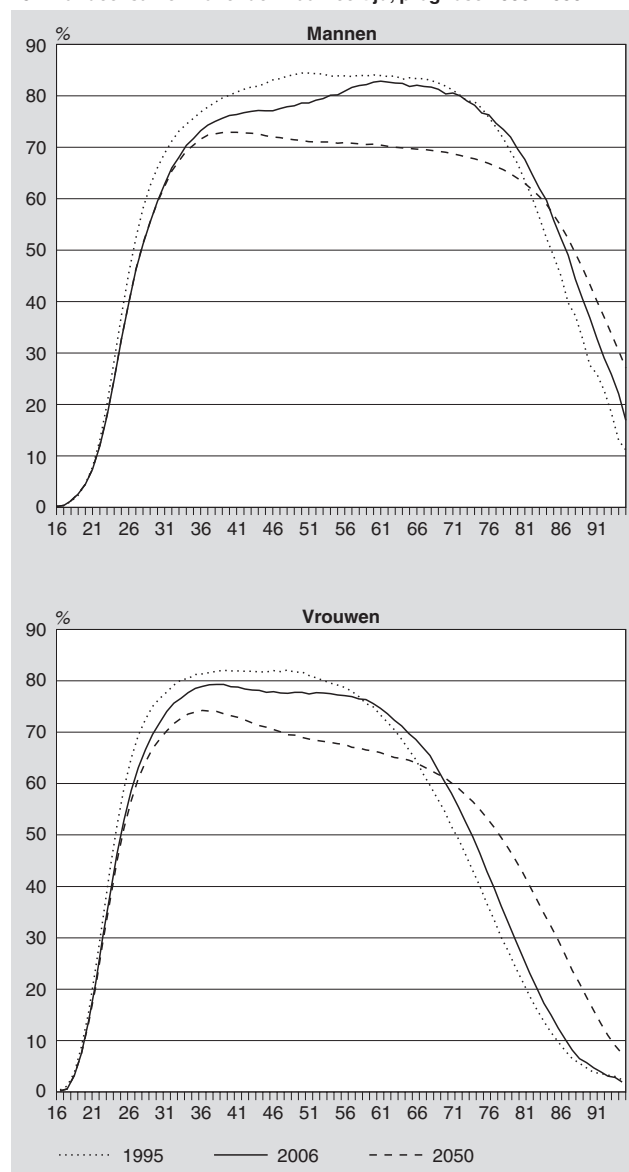
lijnen zijn de ontwikkelingen bij de samenwonenden complementair aan die bij de alleenstaanden. De stijging van het aandeel alleenstaanden op jonge en middelbare leeftijden door uitstel van relatievorming en meer relatieontbinding ging ten koste van het aandeel samenwonenden. Bij de jonge ouderen is het aandeel samenwonenden gestegen door de gestegen leeftijd bij verweduwing.

Tot 2050 wordt voor de mannen van 30 tot 85 jaar en voor vrouwen van 25 tot 70 jaar een aanzienlijke verdere daling van het aandeel samenwonenden verwacht. Onder vijftigers loopt de daling op tot zo'n tien procentpunten. De belangrijkste oorzaak van deze daling is de toename van (minder stabiele) informele samenwoonrelaties ten koste van (stabielere) huwelijken bij steeds oudere leeftijdsgroepen. Bij de hoogste leeftijden neemt het aandeel samenwonenden juist toe doordat verweduwing later optreedt als gevolg van de stijgende levensverwachting.

De verschillen met de huishoudensprognose 2004–2050 zijn gering voor de jonge en middelbare leeftijden. De toename van het aandeel samenwonenden bij de hoge leeftijd-

den is aanmerkelijk hoger door de naar boven bijgestelde levensverwachting voor mannen en vrouwen. Het aandeel samenwonenden onder 90-jarigen in 2050 ligt voor vrouwen ongeveer 9 procentpunten en voor mannen 7 procentpunten hoger dan volgens de vorige prognose.

16. Aandeel samenwonenden naar leeftijd, prognose 2006–2050

5.5 Ouders in een eenouderhuishouden

Tot de eenouderhuishoudens worden huishoudens gerekend die bestaan uit één ouder met één of meer thuiswonende kinderen. Eenouderhuishoudens met een ouder op middelbare leeftijd hebben een ander karakter dan eenouderhuishoudens met een ouder op hoge leeftijd. In het eerste geval gaat het om partnerloze vaders en moeders met inwonende kinderen. In het tweede geval is doorgaans sprake van meerderjarige kinderen en zal de zorgrelatie vaak zijn omgedraaid: het kind zorgt voor de ouder. In veel gevallen zal het kind het ouderlijk huis al hebben verlaten en is de alleenstaande ouder bij het kind ingetrokken.

In de periode van 1995 tot 2006 was voor beide type eenouderhuishoudens een tegengestelde trend zichtbaar (grafiek 17). De piekwaarde van het aandeel eenouders op middelbare leeftijden steeg voor mannen van 2 procent tot 3 procent, voor vrouwen van 9 procent tot 11 procent. Onder de 60-plussers was juiste sprake van een daling van het aandeel eenouders met één tot twee procentpunten. Bij vrouwen concentreerde die daling zich bij de zestigers, bij mannen bij de 80-plussers. Het totale aandeel eenouders steeg van 2,3 procent in 1995 naar 2,8 procent in 2006.

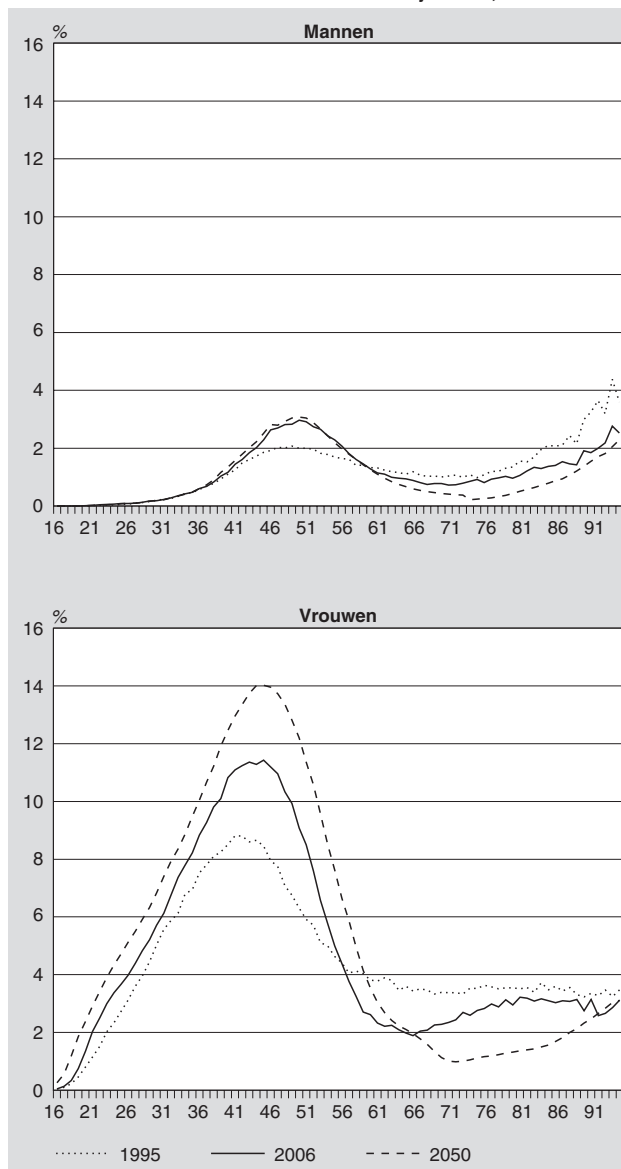
De daling van het aandeel eenouders bij de hoge leeftijden viel samen met de daling van de verweduwing in deze leeftijdscategorieën. Ruim 60 procent van de mannelijke eenouders van boven de 60 is verweerd en bijna 80 procent van de vrouwelijke eenouders. De verschuiving van de verweduwing naar hogere leeftijden heeft ertoe geleid dat paren langer samen bleven.

De stijging van het aandeel eenouders op middelbare leeftijd heeft te maken gehad met het toegenomen scheidingsrisico van relaties van paren met kinderen. Voor een belangrijk deel hing dit samen met de overgang van gehuwd naar ongehuwd samenwonen. Het aandeel van de ongehuwd samenwonende stellen dat inwonende kinderen heeft is gestegen van 19 procent in 1995 tot 35 procent in 2006. Omdat zelfs voor ongehuwde stellen die kinderen hebben het relatieontbindingsrisico 2 tot 3 maal hoger is dan voor gehuwden, leidde deze stijging tot een hoger aantal eenouders. Daarnaast zijn bij scheidingen van gehuwde stellen vaker dan in het verleden kinderen betrokken. In 1995 was bij 46 procent van de echtscheidingen kinderen betrokken, in 2006 bij 57 procent. Het aandeel eenouders onder gescheiden mannen en vrouwen is daardoor de afgelopen tien jaar gestegen.

In de huishoudensprognose 2006–2050 wordt voor de hoge leeftijden een verdere daling van het aandeel eenouders verwacht ten gevolge van het afnemende risico op verweduwing. Het aandeel ongehuwde eenouders op middelbare leeftijden zal naar verwachting verder stijgen. Door de toename van het aandeel ongehuwden zullen meer kinderen ongehuwde ouders hebben, met een hoger risico voor relatieontbinding. Ook zet de stijgende trend in het aandeel eenouders onder gescheidenen naar verwachting nog door. De groei van het aantal tweede generatie niet-westerse allochtonen op de middelbare leeftijden draagt aan de toename van het aandeel alleenstaande moeders bij. De piekwaarde van het aandeel alleenstaande moeders stijgt naar verwachting van 11 procent naar 14 procent. Bij de alleenstaande vaders blijft de stijging beperkt doordat het aandeel gescheidenen op de middelbare leeftijden daalt.

In de huishoudensprognose 2004–2050 werd verondersteld dat de stijging van het aandeel eenouders op middelbare leeftijd op termijn bij de hogere leeftijden zou doorwerken, zodat het aandeel ook daar zou stijgen. In de nieuwe prognose is verondersteld dat dit slechts beperkt het geval is, omdat de personen die op middelbare leeftijd

17. Aandeel éénouderhuishoudens naar leeftijd ouder, 2006–2050

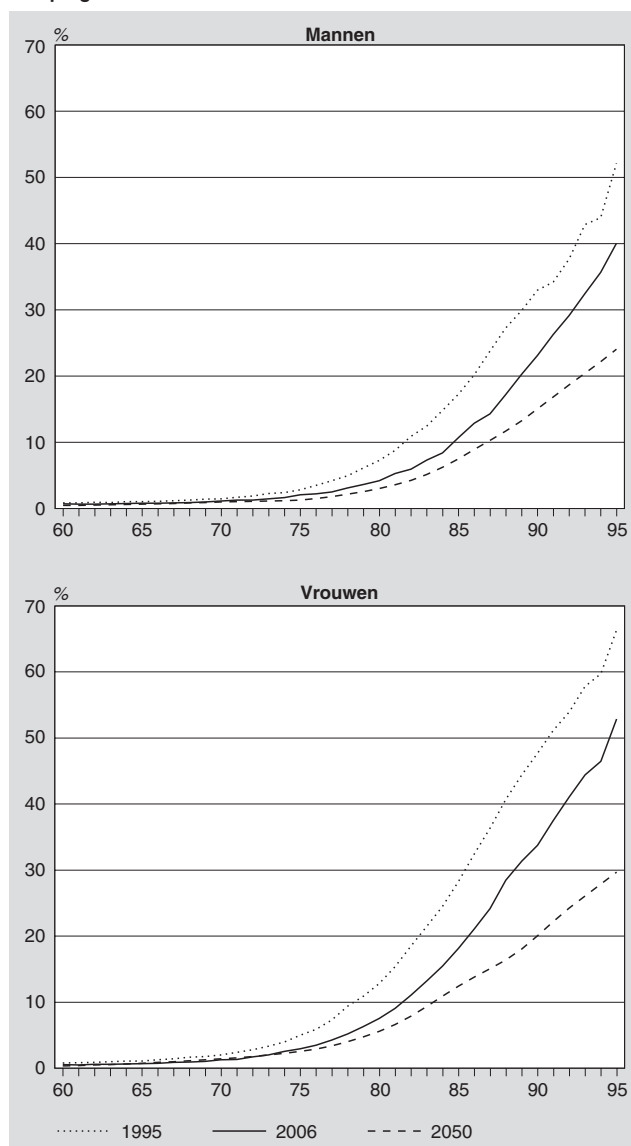
eenouder zijn alleenstaande worden zodra hun kinderen het ouderlijk huis verlaten. In de vorige prognose is hiermee maar in beperkte mate rekening gehouden. Het veronderstelde aandeel oudere eenouders is daarom verlaagd. Daarnaast is de leeftijd van verweduwing in 2050 volgens de nieuwe prognose hoger dan volgens de vorige. Dit geeft nog een extra verlaging van het aandeel oudere eenouders. De bijstelling komt op 6 procentpunten bij 70-jarige vrouwen en 3 procentpunten bij 70 jarige mannen. Bij de hoogste leeftijden liggen de twee prognose wel weer dicht bij elkaar. Voor de eenouders op middelbare leeftijden zijn de verschillen tussen de prognoses kleiner. Onder mannen is het aandeel in de piekleeftijd 2 procentpunten omlaag bijgesteld, onder vrouwen 1 procentpunt. De eindwaarde van het aandeel eenouders onder de gescheidenen volgens de vorige prognose was hoog in verhouding tot het aandeel van de echtscheidingen waarbij kinderen betrokken is. De veronderstelde stijging van het aandeel eenouders onder de gescheidenen is daarom verlaagd.

5.6 Personen in institutionele huishoudens

In de periode 1995–2006 daalde het aandeel personen in institutionele huishoudens. Het betreft hier enkel personen die volgens de bevolkingsadministratie staan ingeschreven op het adres van een instelling. Een deel van de (tijdelijke) instellingsbewoners blijft ingeschreven staan op het oude adres. In 1995 woonde 16 procent van de mannen van tachtig jaar of ouder in een instelling en 29 procent van de vrouwen. In 2006 waren deze percentages gedaald tot respectievelijk 10 en 20. Deze dalende trend hangt samen met de al langer aanhoudende tendens om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Ook de stijgende levensverwachting, waardoor paren tot hogere leeftijd blijven samenwonen, draagt bij aan de daling van het aandeel van de institutionele bevolking.

Voor de huishoudensprognose wordt verondersteld dat de daling van het aandeel personen in institutionele huishoudens doorzet (*grafiek 18*). De veronderstellingen voor de middellange en lange termijn zijn niet aangepast ten opzicht van de huishoudensprognose 2004–2050 (Harmsen en Nicolaas, 2005).

18. Aandeel personen in institutionele huishoudens naar leeftijd, prognose 2006–2050

5.7 Overige personen

In 2006 konden 260 duizend personen, 1,6 procent van de bevolking, worden getypeerd als een overig lid van een huishouden. Tot deze categorie behoren personen die geen thuiswonend kind zijn, niet alleenstaand zijn, geen onderdeel van een samenwonend paar vormen en niet hoofd van een eenouderhuishouden zijn. Het kan bijvoorbeeld gaan om broers of zussen die samen op een adres wonen, of om verweduwd ouders die bij een samenwonend kind inwonen. In de afgelopen tien jaar is het aandeel overige personen in de leeftijden van 20 tot 35 jaar met een half tot anderhalf procentpunt gestegen. Ruim de helft van deze stijging was toe te schrijven aan het toenemende aandeel allochtonen in deze leeftijdsgroep. Met name onder Turken en Marokkanen is het gebruikelijk om na het uit huis gaan enige tijd bij familie of vrienden te wonen (De Graaf en Loozen, 2006). Bij de hoge leeftijden was juist sprake van een daling van het aandeel overige leden.

Bij gelijkblijvende verschillen tussen de herkomstgroepen valt voor de twintigers en dertigers geen grote verandering in het aandeel overige leden meer te verwachten. Bij de hoge leeftijden zou, met name bij de vrouwen, het toenemende aandeel allochtonen tot een stijging van het aandeel kunnen leiden. Onder autochtonen is echter sprake van een dalend aandeel overige personen bij de hoge leeftijden. Er is daarom verondersteld dat het aandeel overige personen naar geslacht en leeftijd de komende decennia ongeveer onveranderd zal blijven.

Literatuur

Agtmaal-Wobma E. van, en C. van Duin, 2007, Uitkomsten huishoudensprognose 2006–2050, *Bevolkingstrends* 55 (2), blz. 53–59.

CBS, 2005, Toen en nu: conjunctuur en huwelijk, *Bevolkingstrends* 53 (3), blz. 9.

Garsen, J. en C. van Duin, 2006, Bevolkingsprognose 2006–2050: belangrijkste uitkomsten, *Bevolkingstrends* 54(4), blz. 85–92.

Giersbergen, N.P.A. en J. de Beer, 1997, Geboorteontwikkeling en consumentenvertrouwen: een econometrische analyse, *Maandstatistiek van de bevolking* 45(11), blz. 23–37.

Graaf, A. de, en S. Loozen, 2006, Uit huis gaan van jongeren, *Bevolkingstrends* 54(4), blz. 34–40.

Harmsen, C. en H. Nicolaas, 2005, Huishoudensprognose 2004–2050: ontwikkeling naar huishoudenspositie. *Bevolkingstrends* 53(2), blz. 28–32.

Jong, A.H. de, 1993, Nationale Huishoudensprognose 1993: huishoudens naar grootte. *Maandstatistiek van de bevolking*, 41(11), blz. 8–11.

Jong, A. de, en J. de Beer, 2001, Het huishoudensprognosemodel *Maandstatistiek van de bevolking* 49(7), blz. 16–20.

Jong, A. de, en H. Nicolaas, 2005, Huishoudensprognose 2004–2050: ontwikkelingen naar burgerlijke staat, Bevolkingstrends 53(2), blz. 19–32.

Latten, J. en W. van Dijk, 2007, Conjuncturele opleving stimuleert aantal huwelijken, Webmagazine 5-2-2007, CBS.

Loozen, S. en C. van Duin, 2007, Alloctonenprognose 2006–2050: afname van het aantal autoctonen, Bevolkingstrends 55(2), blz. 60–67.

Steenhof, L. en C. Harmsen, 2002, Ex-samenwoners, Maandstatistiek van de bevolking 50(3), blz. 17–20.